

سخنران: دکتر سید رضا معینی

کارشناس مسئول آمارهای اجتماعی مرکز آمار ایران

و مدرس دانشگاه

موضوع سخنرانی: نگرشی به آمار معلولان

منابع آماری مربوط به معلولان

منابع عمده آماری در مورد جامعه معلولان به سه دسته قابل تقسیم

است.

آمارهای مثبتی مربوط به معلولان، آمارهای تولیدی مربوط به معلولان -
 که منظور از آن آمارهای حاصل از سرشماریها و آمارگیریهای نمونه ای -
 است و دسته سوم آمارهای بین المللی مربوط به معلولان

آمارهای مثبتی

در تعریف آمارهای مثبتی آمده است: " منظور آمارهایی است که

از روی مدارك، گزارشها، اسناد و فرمهای مربوط به فعالیتهای جاری
 دستگاههای اجرائی و نهادهای انقلابی به دست می آید. " (۱)

---

(۱) لایحه پیشنهادی نظام آماری جمهوری اسلامی

با توجه به تعریف فوق و در نظر داشتن آنکه قسمت عمده ای از فعالیتهای سازمان بهزیستی کشور معروف معلولان و مسائل مربوط به آنهاست و از این فعالیتهای نیز آمار تهیه می شود بنابراین سازمان — مزبور عمده ترین تولید کننده آمار در زمینه خدمات حمایتی ، توانبخشی و سایر فعالیتهای مربوط به معلولان است . این آمارها سالانه در نشریه^۵ زیر عنوان " آمار فعالیتهای سازمان بهزیستی کشور " منتشر می شود .

آمارگیریهای نمونه ای ویژه معلولان و بررسی معلولیتها

منظور از آمارگیریهای نمونه ای در اینجا آمارگیریهای نمونه ای — ویژه معلولیت است، در بررسی هائی که در مورد بهترین و دقیق ترین روش برای پی بردن به تعداد معلولان و درجات معلولیت آنها به عمل آمده است ، بهترین روش توصیه شده ، استفاده از آمارگیریهای نمونه ای ویژه معلولیت است . در این فعالیت آماری بزرگ متخصصان نمونه گیری، نمونه ها را به ترتیبی انتخاب می کنند که قابل تعمیم به کل جامعه باشد و از آن راه بتوان بر آوردی برای کل جامعه و حتی در صورت نیاز برآوردهای منطقه ای را نیز ارائه کرد .

در آمارگیریهای نمونه ای ویژه معلولیت به آمارگیران آموزشهای خاصی داده می شود و به هنگام عملیات آماری هر آمار گیر به وسائل خاصی که

برای تشخیص و اندازه گیری میزان معلولیت به کار می رود مجهز می شود .
 از راه این نوع آمارگیریهای نمونه ای ویژه معلولیت که در آن معلولان -
 به صورت زرفانگر مورد بررسی قرار می گیرند به دقیق ترین آمارهای
 مربوط به معلولیتها دسترسی پیدا می شود . همچنین پوشش آماری این
 نوع آمارگیری نیز به نحوی است که اکثریت قریب به اتفاق معلولان را در
 بر می گیرد . با نتایجی که از این آمارگیریهای نمونه ای حاصل می شود ،
 نسبت معلولان در جامعه حتی بیش از ده درصد است به عنوان مثال
 می توان از آمارگیری نمونه ای که در استرالیا در مورد معلولان انجام
 شده است اشاره کرد . (۱)

تا کنون آمارگیری نمونه ای با چنین ویژگیهایی در مورد معلولان —

کشور ما انجام نشده است .

سرشماریهای معلولان

عمده ترین منبع آماری مربوط به معلولان در کشور سرشماریها هستند .
 بررسی نتایج سرشماریهای کشور نشان می دهد که در دو سرشماری عمومی
 نفوس ابتدا در سال ۱۳۵۵ و سپس در سال ۱۳۶۵ آمارهای مربوط به

---

1 - Handicapped Person, Australia, R.J. CAMERON,

Australien Bureau of Statistics.

معلولان جمع آوری شده است . یاد آوری این نکته ضروری است کسسه در سرشماریها هدف اصلی جمع آوری داده های مربوط به جمعیت کل و خصوصیات اجتماعی - اقتصادی آن است و داده های دو مورد زیر جامعه ها نمی تواند لزوماً " به دقت جمع آوری شود .

در هر دوسرشماری اشاره شده معلولیتهای جسمی بارز مورد نظر بوده است . زیر ا جمع آوری اطلاعات در مورد انواع معلولیتهایی که نیاز به دقت در تشخیص حتی به کمک وسایل پزشکی دارد از عهده سرشماری ساخته نیست . در این نوع فعالیت بزرگد و پهنانگر آمار معلولان بر اساس تعاریف ارائه شده شناخته و سرشماری می شوند .

این تعاریف لزوماً " همه انواع معلولیتها را شامل نمی شود . به عنوان مثال: تعریف معلول در سرشماری ۱۳۶۵ را شامل می شود که نابینا، ناشنوا یعنی کرولال یا کر باشند و نیز افرادی که دارای معلولیت قطع دست یا پا یا هردو ، نقص دست راست ، نقص دست چپ ، نقص های راست ، نقص های چپ و فلج کامل هستند نیز معلول شناخته می شوند .

با توجه به تعریف فوق از جمعیت ۱۰ • ۴۹۴۴۵ نفری سرشماری سال ۱۳۶۵ تعداد ۴۵۳۰۹۰ نفر یعنی کمتر از یک درصد جمعیت معلول بوده اند . در اینکه آیا یک درصد جمعیت معلول در مقایسه با نتایج آمارگیریهای نمونه ای ژرفانگی از چه کیفیتی برخوردار است در مقایسه ای که بین سرشماری چند کشور که تعریف مشابهی از معلول داشته اند به عمل آمده

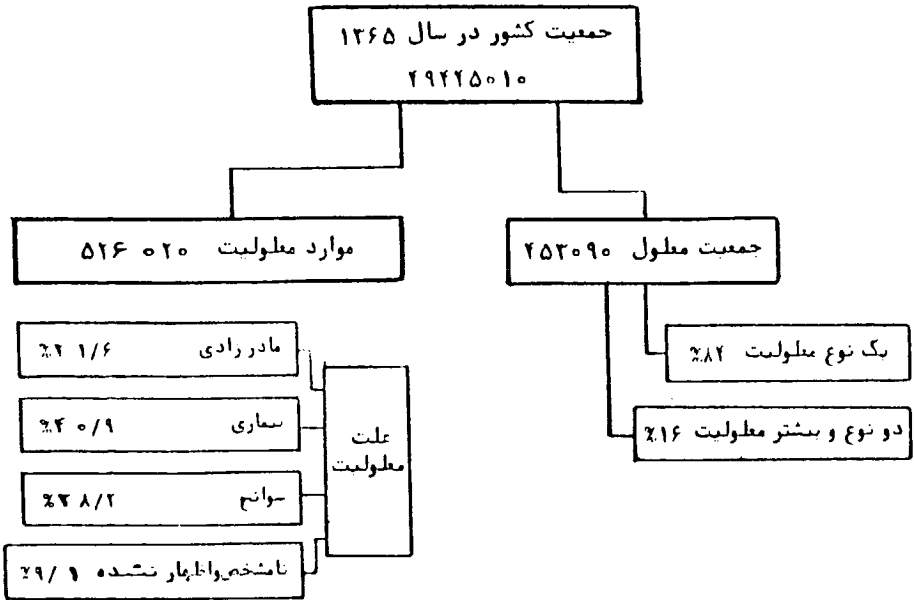
مشاهده شده است که در سرشماریهای سوریه ، لبنان و مصر نیز نسبت معلولان در جامعه در اطراف يك در صد نو سان داشته است .

جدول ۱- درصد معلولان در سرشماری چند کشور منتخب

نام کشور	سال سرشماری	مردوزن	مرد	زن
ایران	۱۹۸۶	۹٪	۱/۱	۷٪
	۱۹۷۶	۹٪	۹٪	۸٪
سوریه	۱۹۷۰	۱۰٪	۱/۳	۸٪
	۱۹۶۰	۹٪	۱/۱	۸٪
مصر	۱۹۷۶	۳٪	۴٪	۱٪
	۱۹۶۰	۹٪	۱/۰	۸٪
لبنان	۱۹۷۰	۴٪	۱/۶	۱/۱

نسبت معلولان از نظر جغرافیائی به این ترتیب است که به ازاء هر هزار نفر جمعیت در نقاط شهری ۸ نفر معلول ، در نقاط روستائی ۱۰ نفر و در جمعیت ساکن ۱۲ نفر معلول وجود داشته است .

نودار ۱- جمعیت کشور، جمعیت معلول، موارد معلولیت ۱۳۶۵

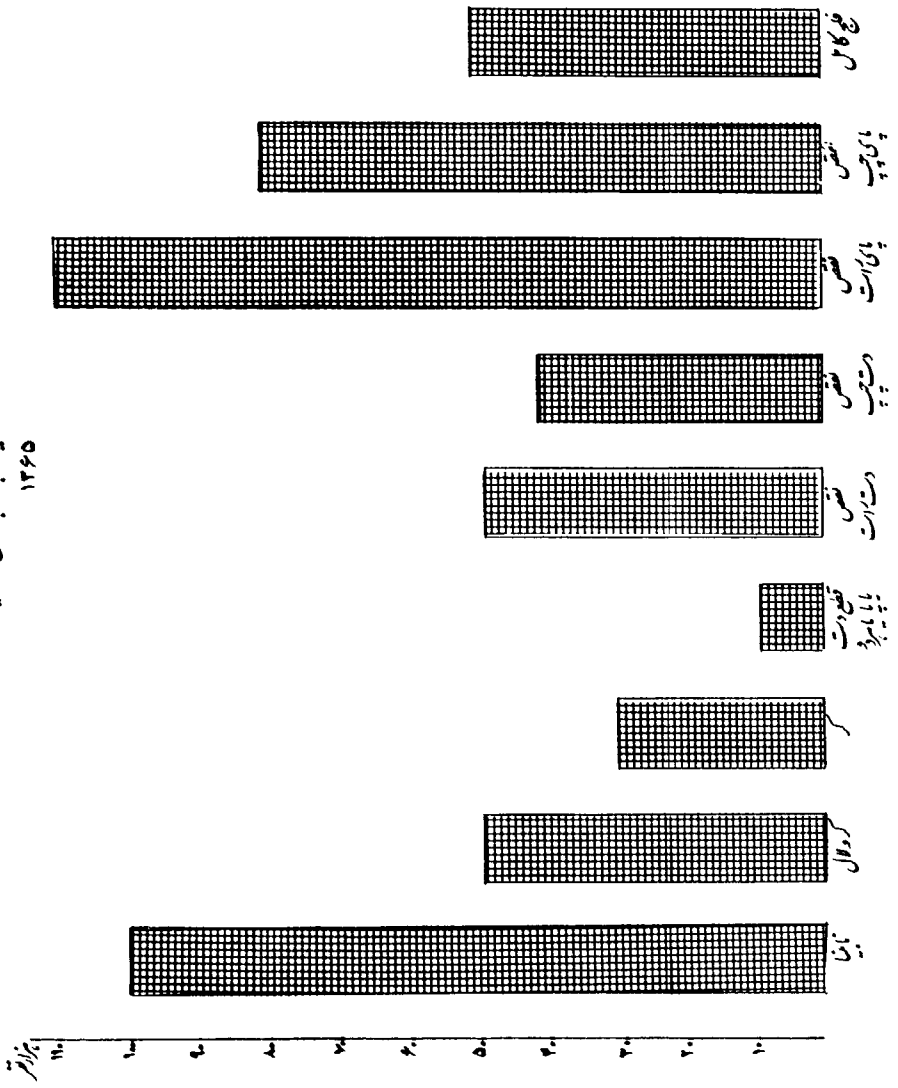

معلولیتها می تواند از طریق آمار جمعیت معلول از یکطرف و آمار موارد معلولیت از سوی دیگر مورد بررسی قرار گیرد. از جمعیت ۴۴۵ هزار نفری معلولان ۸۴ درصد یک نوع معلولیت و ۱۶ درصد دو نوع و بیشتر معلولیت داشته اند (نمودار ۱).

محل پیشنهادی نمودار ۱

اگر تعداد موارد معلولیت مورد نظر باشد باید یادآوری کرد که تعداد موارد معلولیت از جمعیت معلول بیشتر است زیرا بدیهی است که برخی از افراد معلول بیش از یک نوع معلولیت دارند. در سرشماری سال ۱۳۶۵ در حالتی که فردی بیش از دو مورد معلولیت داشته است، تنها دو مورد از معلولیت‌هایی که محدودیت‌های بیشتری را در زندگی روزمره او به وجود آورده است به حساب آمده است. بر این اساس در سال ۱۳۶۵ در کشور ۵۲۶۰۲۰ مورد معلولیت وجود داشته است.

شماره ۲ - گزارش عملکرد به حساب نخبان
۱۳۶۵

علتهای معلولیتها به سه گروه عمده مادرزادی ، بیماری و سوانح تقسیم شده است . بر این اساس علت ۲۱/۶ در صد از موارد معلولیت ، مادرزادی ۴۰/۹ در صد بیماری ، ۲۸/۲ در صد سوانح و علت ۹/۱ درصد از موارد معلولیتها نامشخص و اظهار نشده بوده است. نمودار (۱)

موارد معلولیت بر اساس تعریف اشاره شده به انواع تقسیم شده و فراوانی هر يك در نمودار شماره ۲ نشان داده شده است .

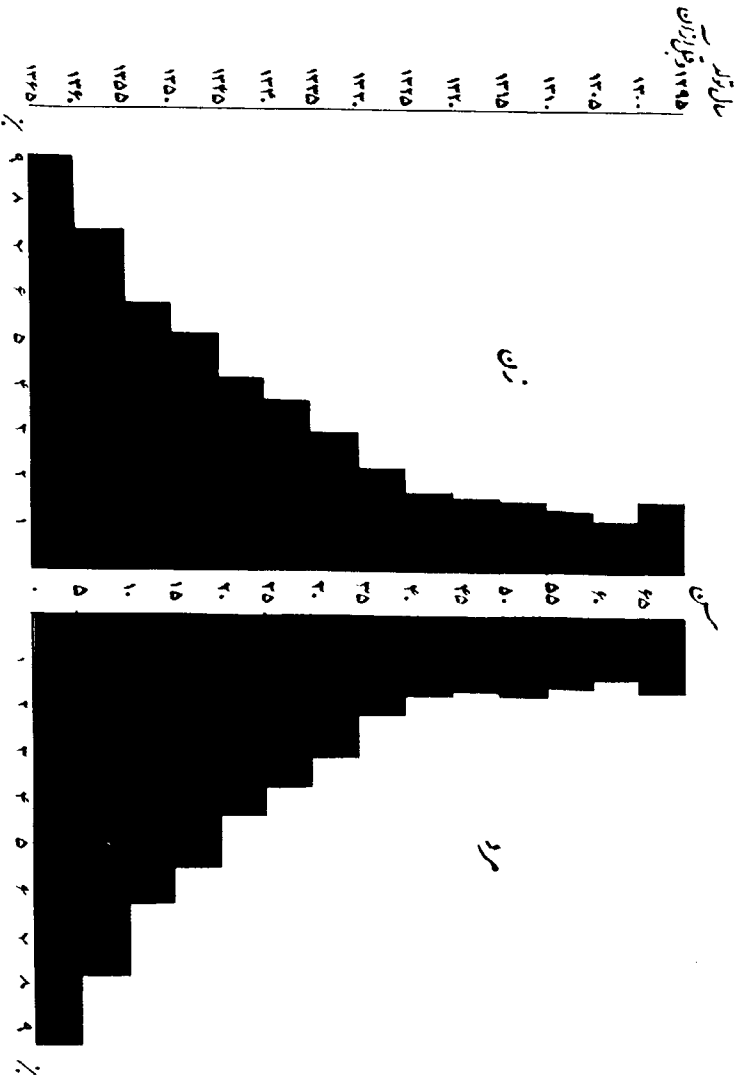
بررسی ساختار جنسی - سنی معلولان

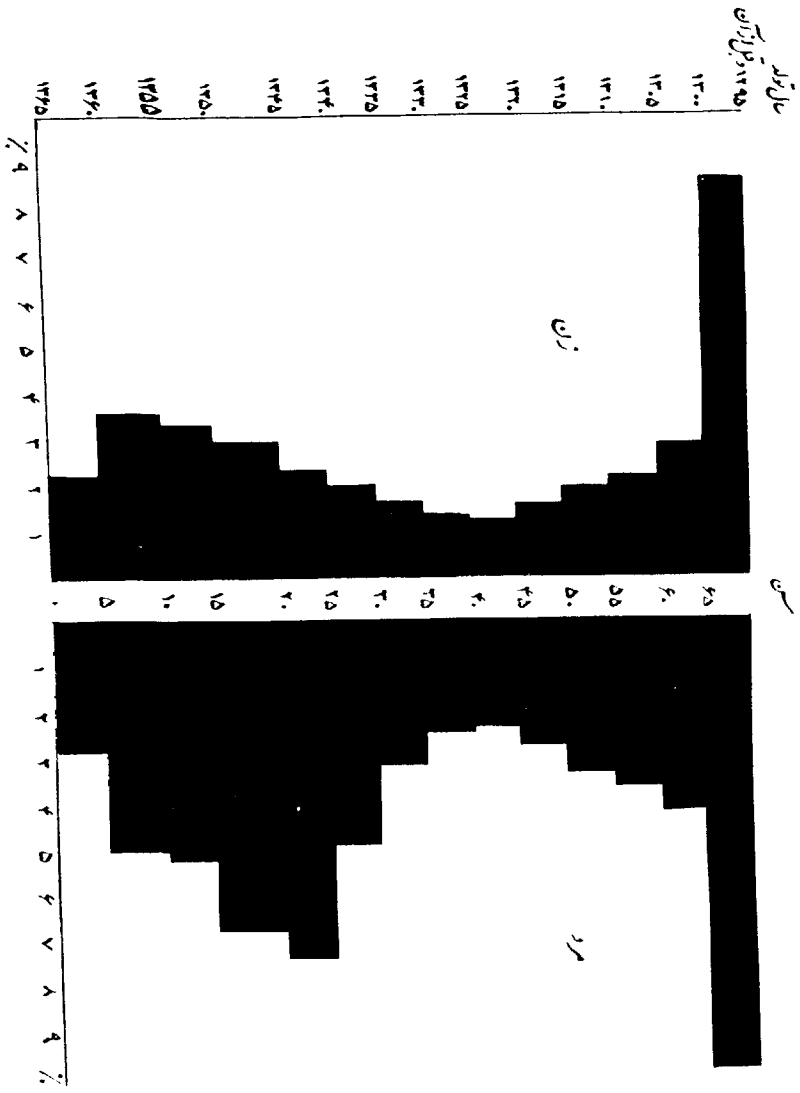
در جمعیت کشور تعداد مردان و تعداد زنان تا حدودی به یکدیگر نزدیک بوده است . به این معنی که در سال ۱۳۶۵ به طور متوسط در مقابل هر ۱۰۰ نفر زن ۱۰۴ نفر مرد وجود داشته است .

به این ارتباط عددی در جمعیت شناسی اصطلاحاً " نسبت جنسی (۱) می‌گویند . از جمعیت ۴۵۳ نفری معلولان ۲۸۵۳۳۹ نفر مرد و ۱۶۷۷۵۱ نفر زن بوده اند یعنی نسبت جنسی در جمعیت معلول در سطح بسیار بالائی قرار دارد (۲) —

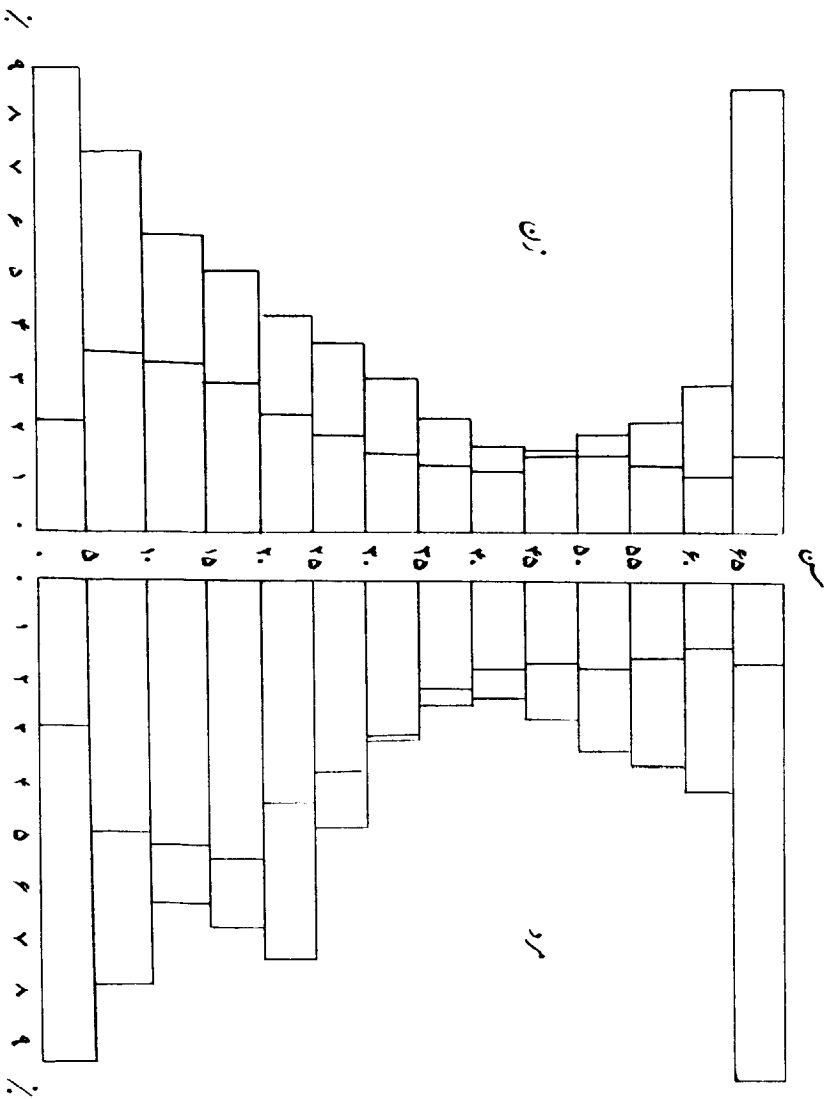
نمودار ۳-۲- هر سن جمعیت کل کشور ۱۳۶۵

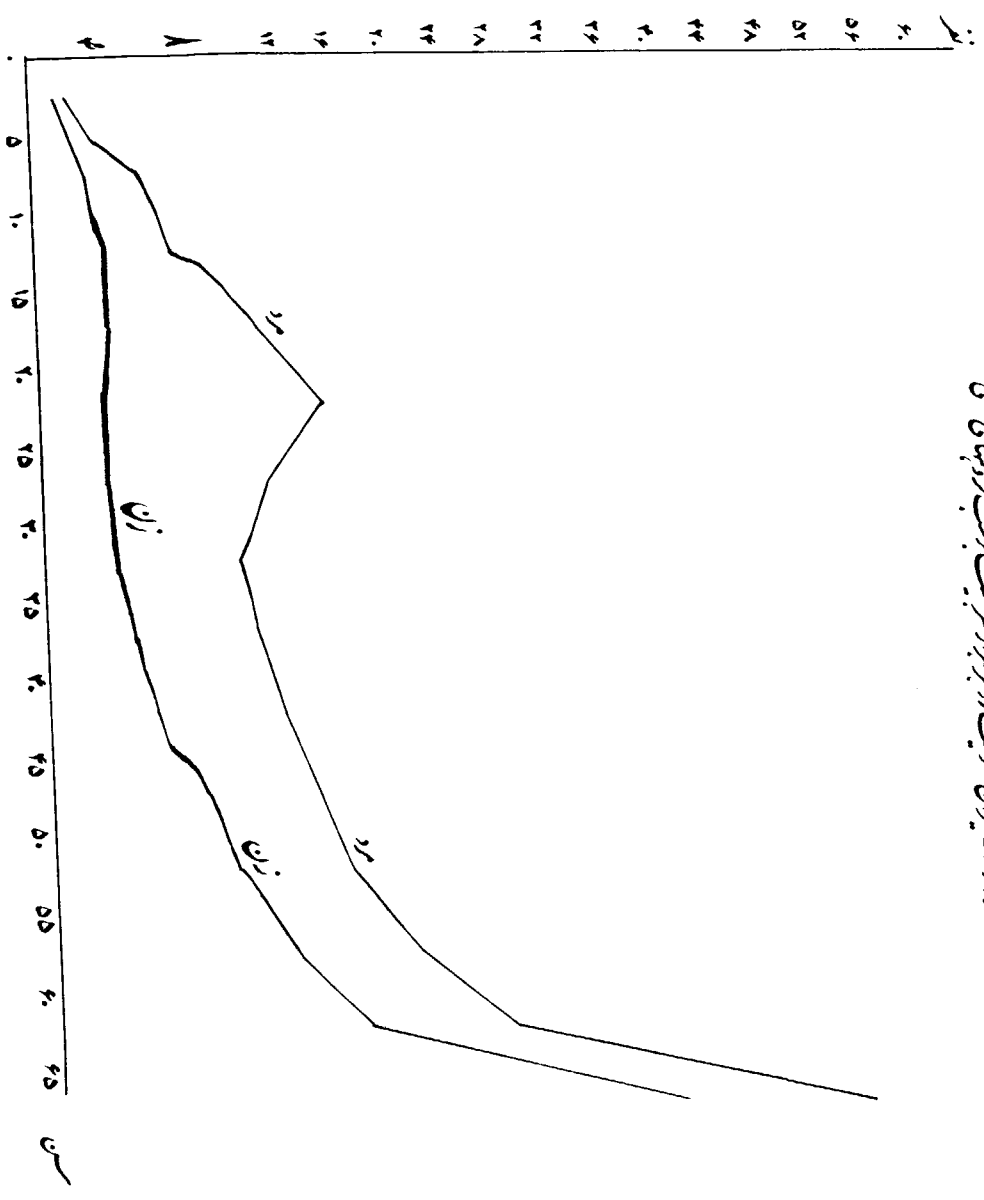
فردا ۱۳۴۵ - برآورد جمعیت معدول کشور ۱۳۴۵

تعداد - برآمدهای سنی استان اردبیل کشور جمهوری اسلامی ایران

نمودار ۴ - میزان صلوات در مراسم عزاداری سیدالشهدا (ع)

در هرم سنی را نشان می دهد (نمودار ۵۰)

محل پیشنه‌های نمودار ۳ و نمودار ۴ و ۵

در جمعیت شناسی ، جمعیت را به سه گروه عمده سنی نیز تقسیم می کنند . کمتر از ۱۵ ساله مسائل نوباوگان و کودکان و نوجوانان . ۱۵ تا ۶۴ ساله که نیروی کار را تشکیل میدهد و ۶۵ ساله و بیشتر که گروه سالخوردگان است .

جدول ۲- توزیع جمعیت کشور و جمعیت معلول بر حسب گروههای

عمده سنی (به درصد)

جمعیت معلول	جمعیت کشور	گروههای عمده سنی
۱۰۰	۱۰۰	جمع
۲۱/۸	۴۵/۵	۵-۱۴ ساله
۶۰/۰	۵۱/۵	" ۱۵-۶۴
۱۸/۲	۳/۰	۶۵ ساله و بیشتر

مقایسه ساختار سنی جمعیت کشور از نظر توزیع بر حسب گروههای عمده سنی با توزیع سنی معلولان تفاوت عمده ای دارد . نسبت معلولانی که

زیرا که در مقابل هر ۱۰۰ نفر زن معلول ۱۷۰ نفر معلول وجود داشته است .
از علت‌های این تفاوتها می‌توان به دو نکته اشاره کرد :

مردان کشور در دوران زندگی خود به ویژه در طول خدمت وظیفه و نیز پس از آن در دوران اشتغال ، در معرض مخاطرات بیشتری نسبت به زنان هستند .

بنابراین احتمال ایجاد معلولیت در اثر عوامل فوق یعنی مردان بیش از زنان است . نکته دیگر علل فرهنگی است . در بسیاری از جوامع از جمله در ایران خانواده ها معلولیت‌های مردان را به آسانی اظهار می‌کنند یا کمتر محرمانه تلقی می‌شود در حالی که معلولیت زنان و دختران بیشتر محرمانه تلقی می‌شود .

برای بررسی ساختار سنی معلولان مقایسه هر م سنی (۱) جمعیت کشور با هرم سنی جمعیت معلول نشان دهنده تفاوت‌های بارزی است . به این ترتیب که هرم سنی جمعیت کشور با قاعده ای پهن در سنین مربوط به نوزادان ، نوباوگان و کودکان (صفر تا ۴ سال) شروع شده و به تدریج که به راس هرم می‌رسد با کاهش تعداد جمعیت در گروه‌های سنی بالاتر شکل مثبت نسبتاً " منظمی " را به خود می‌گیرد (نمودار ۳)
برخلاف هر م سنی جمعیت کشور ، هرم سنی جمعیت معلول نشان دهنده بی‌نظمی زیاد در توزیع معلولان بر حسب گروه‌های سنی است و از شکل هرم گونه کاملاً " دور " است (نمودار ۴) . تطبیق این دو نمودار دوره افتراق

در سنین کار و به ویژه در سنین سالخوردگی هستند در مقایسه با گروههای -
 عمده سنی جمعیت کشور از سهم قابل ملاحظه ای برخوردار است . به این -
 معنی که از جمعیت ۵۱/۵ در صد سنی از جمعیت معلولان ۶۰ در صد در سنین
 کار قرار دارند و نیز نسبت جمعیت کل کشور در سنین سالخوردگی ۳در -
 صد سنی نسبت جمعیت معلول ۱۸/۲ در صد است . (جدول ۲) وجود ۶۰ در -
 صد جمعیت معلول که در سن کار هستند ، لزوم توجه بیشتر به فراهم آوردن
 امکانات اشتغال آن دسته از معلولان قادر به انجام کار که در جستجوی
 کار هستند را به خوبی نشان می دهد . بدون تردید این گروه از افراد جداگانه
 نیاز به حمایت قانونی دارند تا برای اشتغال آنان تسهیلات بیشتری فراهم
 شود .

برای بررسی ساختار سنی معلولان در گروههای سنی پنجساله می توان
 از شاخص توزیع معلولان در هر هزار نفر جمعیت هر یک از گروههای پنجساله
 سنی نیز استفاده کرد . براین اساس ملاحظه می شود که کمترین میزان
 معلولیت در گروههای ۴-۵ ساله وجود دارد . این امر می تواند به این
 علت باشد که برخی از انواع معلولیتها در اوان تولد و کودکی هنوز
 مشهود نشده است .

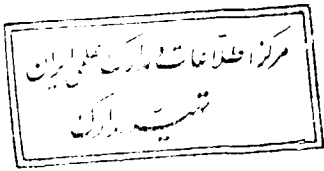
تفاوت میزان معلولیت مردان از زنان بارز است . میزان معلولیت
 زنان در همه گروههای سنی کمتر از مردان است . میزان معلولیت مردان از
 گروه سنی ۴-۵ ساله تا گروه سنی ۲۴-۲۰ ساله یک روند افزایشی را نشان

می‌دهد. پس از آن میزان معلولیت مردان از سن ۳۰ سالگی تا ۴۹ سالگی کمتر از میزان معلولیت در سن ۲۴-۲۰ سالگی است. علت عمده بالابودن میزان معلولیت مردان در گروه سنی ۲۴-۲۰ سالگی در سال ۱۳۶۵ را در اثر جنگ تحمیلی باید دانست. ویژگی معلولان جنگ تحمیلی بهنگام مصاحبه های آماری در اینست که به خلاف برخی دیگر از معلولان که بعضاً "سعی در پنهان نگهداشتن معلولیت خود را دارند، معلولان جنگ تحمیلی جنگ تحمیلی معلولیت خود را ابراز داشتند، نه تنها کوشش در پنهان داشتن آن نمی کنند بلکه این معلولیت به عنوان نصودی از فداکاری و مردانگی تلقی می شود.

میزان معلولیت مردان در گروههای سنی بالاتر با افزایش بسیاری همراه است و تا به ۵۷/۲ نفر مرد معلول در هر هزار نفر جمعیت مردان در گروه سنی ۶۵ ساله و بیشتر می رسد (نمودار ۶).

متعنی تغییرات میزان معلولیت زنان در گروههای سنی پنجساله همیشه کمتر از مردان بوده و تا سن ۴۰ سالگی هیچ نوسان عمده ای ندارد. به نحوی که به نظر می رسد میزان معلولیت زنان تا این سن ثابت است. شاید علت عمده پائین بودن میزان معلولیت در میان زنان پنهان نگهداشتن معلولیت دختران و زنان توسط برخی از خانواده ها و عدم گزارش آن به آمارگیر باشد. پس از سن ۴۰ سالگی میزان معلولیت زنان رو به افزایش می‌گذارد و در سنین سالخوردگی شتاب افزایش آن قابل ملاحظه

وضع سواد جمعیت معلول

وجه افتراق جامعه معلولان با جمعیت کل بسیار است از جمله این تفاوتها ، میزان باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بیشتر است . بر اساس داده های سرشمای ۱۳۶۵ میزان باسوادی در جمعیت ۶ ساله و بیشتر کشور برابر ۶۱/۸ در صد بوده است در حالی که این میزان در جمعیت معلول ۳۵/۵ در صد بوده است . میزان باسوادی در نقاط شهری بیش از نقاط روستائی است (جدول ۳) .

جدول ۳- میزان باسوادی جمعیت کشور و جمعیت معلول ۶ ساله و بیشتر (درصد)

نقاط روستائی	نقاط شهری		کل کشور
۴۸/۴	۷۳/۱	۶۱/۸	جمعیت کشور
۲۴/۷	۴۶/۸	۳۵/۵	جمعیت معلول

میزان با سوادی مردان چه در جامعه کل و چه در جامعه معلولان بیش زنان است . در میان جمعیت زنان معلول تقریباً " از هر ۵ زن معلول ۶ —

ساله و بیشتر فقط يك نفر باسواد است (جدول ۴)

جدول ۴ - میزان باسوادى جمعیت کشور و جمعیت معلول ۶ساله
و بیشتر بر حسب جنس (درصد)

مردوزن	مرد	زن
جمعیت کشور ۶۱/۸	۷۱/۰	۵۲/۰
جمعیت معلول ۳۵/۵	۴۳/۹	۲۱/۰

پوشش آموزشی معلولان

میزان باسوادى معلول میزان زیر پوشش قرار گرفتن افراد لازم التعلیم است . جمعیت ۶ تا ۱۴ ساله افراد لازم التعلیم در کشور هستند . پوشش آموزشی باین افراد در سال ۱۳۶۵ در کشور کامل نبوده است . در جمعیت معلول پوشش آموزشی ضعیف تری برای باسواد کردن افراد لازم التعلیم وجود داشته است . کاستی پوشش آموزشی به ویژه در نقاط روستائی برای جمعیت کل و به ویژه برای جمعیت معلول چشمگیر است . (جدول ۵)

جدول ۵- میزان پوشش آموزشی جمعیت لازم التعلیم ۱۴-۶
ساله کشور و جمعیت معلول (درصد)

نقاط روستائی	نقاط شهری	کل کشور
۶۶/۸	۸۸/۴	جمعیت کشور ۶۷/۶
۴۲/۵	۵۷/۱	جمعیت معلول ۴۹/۰

اشتغال و بیکاری جمعیت معلول

بررسی ارقام مطابق نشان می دهد که رقم مطلق کل معلولان در کشور در مقایسه با جمعیت کشور سهم بسیار کوچکی را دارد. بنابراین بدیهی است که ارقام و آمار مطلق مربوط به خصوصیات اجتماعی - اقتصادی معلولان نیز جزء کوچکتري از جامعه را به خود اختصاص خواهد داد. کوچک بودن رقم مربوط به خصوصیات معلولان توجیهی برای بی عنایتی به مسائل این جامعه نمی تواند باشد. به عنوان مثال گرچه ممکن است تعداد بیکاران جویای کار در جامعه معلولان رقم چشمگیری نباشد اما آنچه مهم است اینست که پیدا کردن کار برای يك معلول مسلمان دشوارتر از يك فرد سالم است. بنابراین در بازار آزاد کار می باید موجباتی

فراهم گردد که اثرات رقابتی به کارگیری افراد سالم کاهش یابد. طرح برخی از الزامات قانونی برای کارفرمایان از این جمله است.

به عنوان مثال در کارگاههایی که بیش از تعداد معینی کارکن دارند می‌توان سهمی را برای به کارگماری معلولان تعیین کرد.

ارقام مطلق در مورد اشتغال معلولان نشان می‌دهد که در سال ۱۳۶۵ از ۴۵۳ هزار نفر معلول ۴۲۲ هزار نفر ۶ ساله و بیشتر بوده‌اند. با این توضیح که جمعیت فعال شامل جمعیت مشاغل و جمعیت بیکار جویای کار است تعداد جمعیت فعال در جامعه معلولان ۱۳۹ هزار نفر بوده است. از تعداد مزبور ۱۰۲ هزار نفر شاغل بوده‌اند و تنها ۳۷ هزار نفر معلول بیکار جویای کار وجود داشته است. بررسی ساختار سنی معلولان بیکار جویای کار نشان می‌دهد که نیمی از این افراد در گروه سنی ۱۵-۲۹ ساله بوده‌اند. میزان باسوادی بیکاران جویای کار ۱۵-۲۹ ساله ۴۴/۵ درصد بوده است. میزان بیکاری از دو طریق قابل ملاحظه است. یکی از راه پیدا کردن سهم افراد بیکار جویای کار در جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر، بر این اساس میزان بیکاری در سال ۱۳۶۵ در کشور برابر ۵/۵ درصد بوده است. در حالی که میزان بیکاری در جمعیت معلول ۸/۹ درصد بوده است. روش دوم برای محاسبه بیکاری پیدا کردن سهم جمعیت بیکار جویای کار در جمعیت فعال است. منظور از جمعیت فعال، تعداد افراد شاغل و نیز افراد بیکار جویای کار است.

براین اساس میزان بیکاری در جمعیت کشور در سال ۱۳۶۵ برابر ۱۴ درصد
ولی در جمعیت معلول برابر ۲۷ درصد بوده است (جدول ۶)

جدول ۶ - میزان بیکاری و اشتغال جمعیت کشور و جمعیت
معلول (درصد)

جمعیت معلول	جمعیت کشور	روش محاسبه
۸/۹	۵/۵	جمعیت بیکار جویای کار ۱۰ ساله و بیشتر $= \frac{\text{جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر}}{\text{جمعیت معلول}} \times ۱۰۰$ میزان بیکاری در جمعیت ده ساله و بیشتر
۱۰۰	۱۰۰	جمعیت بیکار جویای کار + جمعیت شاغل = جمعیت فعال
۲۷	۱۴	جمعیت بیکار جویای کار میزان = $\frac{\text{جمعیت بیکار جویای کار}}{\text{جمعیت فعال}} \times ۱۰۰$ بیکاری
۲۳	۸۶	جمعیت شاغل = میزان اشتغال جمعیت فعال $\times ۱۰۰$

وضع شغلی معلولان

در بررسی وضع شغلی معلولان ، چنانچه عمدتاً " اشتغال در بخش خصوصی و عمومی (دولتی) در نظر باشد ، آمار حاصل از سرشماری نفوس سال ۱۳۶۵ نشان میدهد که شاغلان معلولی که در بخش خصوصی به کار اشتغال دارند بیش از دو برابر مزد حقوق بگیران معلول در بخش عمومی هستند . ویژگی دیگر شاغلان معلول در بخش خصوصی اینست که اکثریت آنان به صورت کارکن مستقل یا به اصطلاح "خویش فرما" هستند و سهم کارفرمایان و مزدو حقوق بگیران بخش خصوصی در میان آنان در مقایسه با شاغلان کشور اندک است (جدول ۷ و ۸)

جدول ۷ - شاغلان بخش خصوصی و مزد حقوق بگیران بخش عمومی در جمعیت کشور و جمعیت معلول (درصد)

جمع	بخش خصوصی	بخش عمومی	اظهار نشده
شاغلان کشور ۱۰۰	۶۴/۴	۳۱/۴	۴/۲
شاغلان معلول ۱۰۰	۶۸/۲	۲۷/۳	۴/۵

جدول ۸. شاغلان بخش خصوصی بر حسب وضع شغلی در جمعیت کشور
و جمعیت معلول (درصد)

کارکنان فامیلی بدون مزد	مزد حقوق بگیران	کارکنان مستقل	جمع کارفرمایان
۶/۹	۲۶/۴	۶۱/۸	۴/۸ ۱۰۰ شاغلان کشور
۴/۹	۲۵/۰	۶۵/۷	۴/۴ ۱۰۰ شاغلان معلول

این شاغلان معلول اکثراً " در شهرها به کسب و در نقاط روستائی بسسه
کشاورزی اشتغال دارند .

خانوارهای دارای معلول

در سال ۱۳۶۵ از ۹/۶ میلیون خانوار معمولی کشور ۴/۱ در صد یعنی بیش
از ۳۹۸ هزار خانوار دارای حداقل یک معلول بوده اند . جمعیت خانوارهای
دارای معلول ۱/۲ میلیون نفر بوده است .

بنابراین میانگین تعداد افراد در خانوارهای دارای معلول ۳/۲ نفر است .
خانوارهای دارای یک نفر معلول ۹۱ در صد کل خانوارهای دارای معلول
را تشکیل می داده اند . اگر خانوارهای دارای معلول به خانوارهایی که
فرد شاغل در آنها وجود ندارد ، خانوارهای دارای یک نفر شاغل ، دونفر

شاغل و ۰۰۰۰

تقسیم شوند. آمارها نشان می دهد که در ۲۵/۵ درصد خانوارهای دارای — معلول حتی يك فرد شاغل نیز وجود ندارد. به عبارت دیگر از هر ۴ خانوار دارای يك معلول یکی بدون فرد شاغل است .

آمارهای مربوط به معلولان ، حاصل از سرشماری عمومی نفوس ۱۳۶۵ بسیار است که دو فوق به برخی از عمده ترین آنها اشاره شد . با توجه به اینکه در برخی از کشورهای دیگر نیز آمارهای مربوط به معلولان تولید و منتشر می شود ، به آمارهای بین المللی مربوط به معلولان نیز به عنوان بیسک منبع آماری در این زمینه اشاره می شود .

آمارهای بین المللی مربوط به معلولان

به خلاف آمارهایی که در مورد موضوع های مختلف در سطوح بین المللی وجود دارد ، آمارهای بین المللی معلولان ، به صورت نامنظم و بعضاً " در برخی از نشریات در مورد يك یا چند کشور وجود دارد . در سالنامه های آماری پدیده های مختلف سازمان ملل متحد و سازمانهای - منطقه ای آن مثل اسکاپ آمارهای مربوط به معلولان جایی ندارد . حتی سالنامه آمار بهداشت جهانی (۱) نیز فاقد آمارهای مربوط به معلولان —

است . در برخی از سالنامه های آماری سازمان ملل متحد هر ساله ریز عنوان موضوع ویژه مطالبی ارائه می شود . به موضوع های ویژه - هر چند سال یکبار اشاره می شود . آمارهای مربوط به معلولان حتی زیر عنوان موضوع ویژه که به صورت **ادواری** هر ۱۰ سال یکبار به آن اشاره شود در سالنامه آمار بهداشت جهانی درج نمی شود . شاید علت آن باشد که تعاریف مربوط به معلول و میزان نوع معلولیت که سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۸۰ ارائه کرده هنوز به مانند سایر تعاریف و مفاهیم آماری جای خود را در فرهنگ آماری باز نکرده است . اما به هر حال این نقد بر سازمان بهداشت جهانی وارد است که چرا آمار بین المللی معلولان را به مانند سایر آمارها **تشریح** نمی دهد . امید است در آینده آمارهای مربوط به معلولان نیز در کنار سایر آمارهای بین المللی جای خود را باز کند .

نتیجه

سرشماریها قادر به جمع آوری داده های آماری در مورد برخی از انواع معلولیتها هستند . برای درست داشتن آمارهای تمام انواع معلولیتها نیاز به آمارگیریهای نمونه ای ویژه معلولیت است . آمارهای حاصل از سرشماری نفوس ۱۳۶۵ در مورد معلولان با آمارهای تولیدشده در کشورهای منطقه قابل مقایسه است .

با افزایش سن میزان معلولیت در جمعیت اضافه می شود. در سالخوردگی بیشترین میزان معلولیت وجود دارد. میزان معلولیت مردان بیش از زنان است. وجوه افتراق جمعیت معلول با کل جامعه در بسیاری از موارد بارز است. جمعیت معلول از نظر میزان سواد در سطحی پائین تر از کل جامعه است. پوشش آموزشی معلولان و شانس کار پیدا کردن آنان نیز کمتر از دیگران است. مجموعه این تفاوتها لزوم حمایت بیشتر بیک افراد جامعه و دستگاه دولت از این گروه را تأیید می کند.

منابع:

- ۱- داده های در دست انتشار نشریه موضوعی معلولیتها از سرشماری عمومی نفوس ۱۳۶۵
- ۲- گزیده مطالب آماری، سال سوم شماره ۱۶، مرداد و شهریور ۱۳۶۶، تهران مدیریت روابط عمومی مرکز آمار ایران.
- ۳- نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن، مهر ۱۳۶۵، کل کشور، تهران، مرکز آمار ایران ۱۳۶۶